

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság
részítése

Az ügy száma: Gfv.VII.30.286/2018/7.

A tanács tagjai: Farkas Attila a tanács elnöke
 . Gáspár Mónika előadó bíró
 . Csőke Andrea bíró

Az I. rendű felperes:

A II. rendű felperes:

A III. rendű felperes:

A felperesek képviselője: Nagyné dr. Lukács Anna ügyvéd (7621 Pécs, Citrom u. 2-6.)

Az I. rendű alperes:

Az I. rendű alperes képviselője: Dr. Szende Ügyvédi Iroda

A II. rendű alperes:

A III. rendű alperes:

A IV. rendű alperes:

A per tárgya: jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: III. rendű felperes

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Pécsi Ítéltábla Gf.V.40.030/2017/8. számú részítélet

Az elsőfokú bíróság neve és határozatának száma:

Pécsi Törvényszék 20.G.20.844/2014/93. számú részítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős részítéletet hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróság részítéletét helybenhagyja azzal, hogy az abban foglaltak szerint a marasztalási összeget a késedelmi kamatokra és az elsőfokú perköltségre is kiterjedően az I. rendű alperes a II. rendű felperes jogutódjának, a III. rendű felperesnek köteles megfizetni.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a III. rendű felperesnek 1.270.000 (egymillió-kétszázhetvenezer) forint másodfokú perköltséget, továbbá 1.270.000 (egymillió-kétszázhetvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Megállapítja, hogy a le nem rótt 2.500.000 (kétmillió-ötszázezer) forint fellebbezési illetéket, valamint a 3.500.000 (hárommillió-ötszázezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

A részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A K. Önkormányzata által közhasznú tevékenység ellátására alapított I. rendű alperes - céljai elősegítésére - a II. rendű alperessel 2009. június 30-án, a III. rendű alperessel 2010. június 1-jén támogatási szerződéseket kötött.
- [2] A II., III. rendű alperesek és a IV. rendű alperes között kölcsönnyújtási keretszerződés megjelöléssel megállapodások jöttek létre, amelyek értelmében a IV. rendű alperes utalványok összegyűjtését és eljuttatását vállalta a megbízó II., III. rendű alperesekhez, az I. rendű alperes részére támogatás nyújtásához.
- [3] II. rendű felperes neve ügyvéd (a felülvizsgálati eljárásban bekövetkezett jogutódlásra tekintettel a továbbiakban: III. rendű felperes) 2009 júniusában megbízási, valamint letéti szerződést kötött K. Önkormányzatával. A szerződések alapján az önkormányzat 100.000.000 Ft-ot helyezett letétbe a III. rendű felperesnél. A Pécsi Törvényszék 22.P.20.509/2013/21. számon meghozott - a Pécsi Ítéltábla Pf.V.20.025/2014/4. számú határozatával jogerőre emelkedett - ítéletével megállapította a megbízási és a letéti szerződések semmisségét, kötelezte egyúttal a III. rendű felperest az önkormányzat felé 88.000.000 Ft tőke és annak 2010. november 1-jétől kezdődően törvényes mértékű késedelmi kamata megfizetésére. A jogerős ítélet szerint a keresettel támadott megállapodások színleltségen alapuló semmisségéhez vezetett, hogy az önkormányzat a III. rendű felperesnél letétbe helyezett 100.000.000 Ft-ot valójában befektetési céllal, a banki kamatokat meghaladó kamatbevétel elérésére adta át.
- [4] Az I. rendű alperes bankszámlájára a II. és III. rendű alperesek nevében 2009 júniusától 2010 októberéig, támogatás címén mindösszesen 77.200.000 Ft összegű befizetés történt, amelyet ténylegesen az I. és II. rendű felperesek jogelődje, a III. rendű felperes teljesített a nála letétbe helyezett összeg után.
- [5] A III. rendű felperessel szemben büntetőeljárás indult. A beszerzett könyvszakértői vélemény megállapítása szerint a II. és III. rendű alperesek könyvelése tartalmazta az I. rendű alperesnek átutalt támogatások, valamint azt megelőzően a IV. rendű alperes részéről teljesített befizetések könyvelési adatát, ellentétben a IV. rendű alperes könyvelésével, amelyben mindennek nem volt nyoma, továbbá annak sem, hogy közvetlenül teljesített volna az I. rendű alperes felé.
- [6] A III. rendű felperes az I. rendű alperes bankszámlájára támogatás címén befizetett 77.200.000 Ft és járulékai visszafizetése iránti igényét az I. rendű felperesre, ezt követően az I. rendű felperes a II. rendű felperesre engedményezte. A II. rendű felperes 2018. március 24-én a követelést átruházta a III. rendű felperesre.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

- [7] A II. rendű felperes - jogutódként a felülvizsgálati eljárásban a III. rendű felperes - az I. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetében jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése címén kérte az I. rendű alperes marasztalását 77.200.000 Ft és járulékai megfizetésében.

- [8] Az I. rendű alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és a másodfokú határozat

- [9] Az elsőfokú bíróság részítéletével kötelezte az I. rendű alperest, hogy a kereset szerint fizessen meg a II. rendű felperesnek 77.200.000 Ft-ot és járulékait, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [10] A határozat indokolása szerint a jogalap nélküli gazdagodás feltételei azáltal teljesültek a vizsgált 77.200.000 Ft megfizetésével kapcsolatban, hogy az összeget több részletben a felperesi jogelőd fizette be az I. rendű alperes számlájára, a befizetésekkel az I. rendű alperes vagyona gyarapodott. A befizetések alkalmával közölt adatokkal szemben pénzmozgás a II., III. rendű alperesek vagyonából nem történt, a könyvelési adatok sem támasztották alá részükről a kiadásokat. Az I. rendű alperes jogviszonyban a II. rendű felperes jogelődjével nem állt, ezért nem volt jogalapja a felperesi jogelőd részéről neki átutalt összegek megtartására.
- [11] Az I. rendű alperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság részítéletét megváltoztatta és a II. rendű felperesnek az I. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetét elutasította.
- [12] A jogerős határozat indokolásában a másodfokú bíróság elsőként azt rögzítette a tényállás kiegészítése körében, hogy az elsőfokú részítélet meghozatalát követően a bíróság külön végzéssel megszüntette a pert az el nem bíralt kereset tekintetében. Ismertette továbbá, hogy az üggyel kapcsolatban a felperesi jogelőd feljelentésére indult büntetőeljárás, amelynek sértettje **K. Önkormányzata**.
- [13] A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 361. § (1) bekezdése, valamint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 164. § (1) bekezdése alkalmazásával az ítéletábra álláspontja az ügy érdemét illetően az volt, hogy nem volt megállapítható az I. rendű alperesnek a felperesi jogelőd rovására bekövetkezett gazdagodása. Kifejtette, hogy a II. rendű felperes tartozott bizonyítani a perben a jogelődje vagyonából történt teljesítést. Az a tény, hogy a felperesi jogelőd teljesítette az I. rendű alperes bankszámlájára a kérdéses összegek befizetését, nem jelentette egyben azt is, hogy a befizetett összegek a vagyonába tartoztak, illetve hogy a befizetésekkel az ő vagyona csökkent, tekintettel arra, hogy intézkedhetett más tulajdonában álló pénz befizetéséről is. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 1. § (1) bekezdés a) pontjából, 3. § (1) bekezdéséből, 4. § (1)-(2) bekezdéséből, 5. § (1)-(3) bekezdéseiből, 8. § (1) bekezdéséből, a 2. számú melléklet 3. pontjából következően az ügyben vizsgált tényállásra az rHpt. rendelkezései nem voltak alkalmazhatóak, a III. rendű felperes tulajdonosként az általa gyűjtött pénzeszközökkel nem rendelkezhetett. Nem volt elegendő a felperes bizonyítási kötelezettsége teljesítéséhez az sem, hogy a könyvszakértői vélemény szerint a pénzáttalás nem a II., III., illetve IV. rendű alperesek vagyonából történt.

Felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [14] A III. rendű felperes felülvizsgálati kérelmében - a II. rendű felperessel kötött engedményezési szerződés szerint a II. rendű felperes jogutódjaként - a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, a jogszabályoknak megfelelő új határozat hozatalát és az elsőfokú részítélet helybenhagyását kérte.
- [15] Arra hivatkozott, hogy a jogerős részítélet az rPp. 206. § (1) bekezdésébe, 221. § (1) bekezdésébe, 3. § (3) bekezdésébe, 4. § (1) bekezdésébe, valamint az rPtk. 361. § (1) bekezdésébe ütköző módon jogszabálysértő.
- [16] Előadta, hogy a másodfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok részleges értékelésével, hiányosan és iratellenesen állapította meg a tényállást. Hangsúlyozta, hogy az önkormányzat az I. rendű alperes egyedüli tulajdonosaként kamat elérésére adott 100.000.000 Ft-ot a III. rendű felperesnek, amelyből az önkormányzat javára - a rendelkezése szerint az I. rendű alperesnek juttatott 77.200.000 Ft-tal, valamint további 12.000.000 Ft kifizetésével - utóbb megtérült

89.200.000 Ft. A 22.P.20.509/2013/21. számú ítélet szerint a bíróság a megtérített összegekből a jelen ügy tárgyát képező 77.200.000 Ft-ot abban a perben nem, csak külön eljárásban tekintette elszámolhatónak. Jelen ügyben a másodfokú bíróság a Pécsi Törvényszék határozatát az rPp. 4. § (1) bekezdése ellenére hagyta figyelmen kívül.

- [17] Állította, hogy az ítélet tábla a jogalap nélküli gazdagodás elemeit az rPtk. 361. § (1) bekezdésének téves értelmezésével határozta meg, tévesen alkalmazta továbbá az rPp. 3. § (3) bekezdését is. bemutatta, hogy a bizonyítási teher 2015. január 22-i kiosztását követően - keresetkiterjesztés, tanácsváltás után - az ügyben eljáró új tanács 2016. szeptember 1-jén a felperesi oldalra bizonyítási kötelezettséget nem rótt, a felperesi oldalt a jogerős ítélet megállapításával szemben az elsőfokú eljárásban nem terhelte bizonyítási kötelezettség. Megalapozatlan ezért a másodfokú bíróság következtetése arra, hogy a II. rendű felperes nem bizonyította a perbeli összeg eredetét, a saját vagyonából történt kifizetést. Kifejtette továbbá, hogy a másodfokú bíróság álláspontjától eltérően beletartozik a vagyon fogalmába a jogosult minden dologi, kötelmi jogviszonya, a jogok és kötelezettségek összessége. A másodfokú bíróság indokolatlanul megszorítóan értelmezte az rPtk. 361. § (1) bekezdését. A gazdagodás megtérítése a visszatérítési igény jogosultja részéről akkor követelhető, amennyiben teljesül, hogy a gazdagodó kimutathatóan vagyoni előnyhöz jutott, a vagyoni előnyt más rovására szerezte és a gazdagodás jogalap nélkül történt. A per tárgyát képező 77.200.000 Ft befizetésének tényét a III. rendű felperes részéről az ügyben eljáró bíróságok mindegyike megállapította. Az I. rendű alperes az így bekövetkezett gazdagodás, vagyonnövekedés megtartására nem jogosult. A kamateredményből teljesített 77.200.000 Ft átvételére és megtartására az I. rendű alperesnek nem volt és jelenleg sincs jogcíme. A III. rendű felperesnek az önkormányzat felé 88.000.000 Ft és járulékai megfizetésére kötelezettsége áll fenn, amelyet az önkormányzat végrehajtás alá terelt. Ezzel szemben viszont, ugyanazon jogügylettel kapcsolatban az önkormányzat tulajdonában álló társaság, az I. rendű alperes részére eszközölt teljesítés a III. rendű felperes részéről elszámolatlan. Megjegyezte, hogy az I. rendű alperesnek juttatott 77.200.000 Ft az önkormányzat birtokában van, illetve hogy 100.000.000 Ft összegben törzstőke csökkentést hajtott végre.
- [18] Álláspontja szerint megállapítható, hogy rendelkezett az I. rendű alperesnek fizetett 77.200.000 Ft-tal. A kamatozásra átvett összegek a III. rendű felperes rendelkezése alá kerültek, a megbízás teljesítéséhez szükség volt arra, hogy a befektetés céljából átvett pénz - visszafizetési kötelezettséggel - a III. rendű felperes vagyonába kerüljön. Hangsúlyozta, hogy az általa kamatként elért összegekre visszafizetési kötelezettsége volt, kifizetésükkel az I. rendű alperes a III. rendű felperes kárára, rovására gazdagodott. Sérelmezte, hogy a másodfokon eljáró bíróság nem értékelte a II. rendű felperes fellebbezési ellenkérelmét a saját vagyon kérdésével összefüggésben. Figyelmen kívül hagyta az ítélet tábla, hogy a kamat realizálása érdekében átvett pénzüsszegek felett tulajdonosi jogokat gyakorolt a III. rendű felperes, illetve hogy ténylegesen a pénzüsszegek átruházása történt meg. Az átadott pénzből keletkező kamatok egyedül a III. rendű felperes tulajdonába és vagyonába kerültek, ebből teljesített - jogalap nélkül, az önkormányzat helyett - kifizetést az I. rendű alperesnek. Fenntartotta, hogy az rHpt. betétgyűjtésre vonatkozó szabályai megfelelően irányadóak voltak a perbeli jogvitára. Utalt az elsőfokú ítélet helytálló következtetésére, miszerint nem mentesülhet az I. rendű alperes a visszafizetési kötelezettsége alól azzal, hogy a befektetési célú összegek jogellenesen voltak a III. rendű felperes tulajdonában, mivel éppen ez a körülmény alapozza meg a III. rendű felperes visszafizetési kötelezettségét. Hangsúlyozta végül az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény alapján, hogy érvénytelen szerződést kötő felek egyike sem gazdagodhat jogalap nélkül.
- [19] Az I. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős részítélet hatályban fenntartására irányult.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

- [20] Elsőként azt rögzíti a Kúria, hogy a Gfv.2. számú végzésével megállapította a felülvizsgálati

eljárásban a II. rendű felperes pozíciójában bekövetkezett jogutódlást a csatolt engedményezési szerződés alapján, és engedélyezte a III. rendű felperes belépését az eljárásba.

- [21] A Kúria a jogerős részítéletet az rPp. 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt az alábbiak szerint jogszabálysértőnek találta.
- [22] A jogalap nélküli gazdagodás visszatérítésére vonatkozó, az rPtk. 361. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés, amely szerint aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni, kiegészítő jellegű szabály az alaptalan, vagy utóbb azzá vált vagyoneltolódások rendezésére. Az rPtk. e szabályának hatálya alá a külön tételes jogi szabályban nem nevesített, illetve a felek szerződéses kapcsolata esetén megállapodásukkal nem rendezett vagyoneltolódások tartoznak.
- [23] A jogalap nélküli gazdagodás megállapításának feltétele a gazdagodó kimutatható vagyoni előnye, amelyet más rovására szerez, valamint az is, hogy a gazdagodás jogalap nélkül történjen.
- [24] A jogalap nélküli gazdagodásnak a felülvizsgálati eljárásban vizsgálandó, vitatott elemét az jelentette, hogy a pénzbeli teljesítést ténylegesen nyújtó III. rendű felperes rovására történt-e az I. rendű alperes gazdagodása a megjelölt összegben.
- [25] Hangsúlyozza a Kúria, hogy az I. rendű alperes oldalán a vagyoni előny nem vitásan bekövetkezett, a részére bankszámlájára teljesített, mindösszesen 77.200.000 Ft befizetésével. Kétségtelenül megállapítható továbbá a gazdagodás alaptalan jellege is, mivel az I. rendű alperesnek nincs olyan jogcíme, amely őt a vizsgált vagyoni előny megtartására feljogosítaná.
- [26] A III. rendű felperes az önkormányzattal kötött - semmis - megbízási, illetve letéti szerződések alapján, a nála befektetés, kamathozam elérése céljából letett összeg után teljesített az I. rendű alperes felé. A III. rendű felperes részéről a perbeli pénzüsszegek megfizetése az önkormányzattal kötött, azonban érvénytelen szerződésben vállalt kamatfizetési kötelezettsége teljesítéseként történt. Az a szerződés tehát, amelynek teljesítéseként nyújtotta a III. rendű felperes az I. rendű alperes javára a perben vizsgált pénzszolgáltatást, érvénytelen, kötelelemkeletkeztető hatállyal nem bír. A III. rendű alperes és az önkormányzat közti szerződés - semmissége miatt - nem volt alkalma joghatás kiváltására, nem hozott létre kötelezettséget a III. rendű felperes oldalán a vállalt szolgáltatása, az elért kamathozam teljesítésére, sem jogosultságot a szolgáltatás követelésére, megtartására [rPtk. 198. § (1) bekezdés, 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pont és a hozzá fűzött indokolás].
- [27] Mindebből következően a III. rendű felperesnek az említett érvénytelen szerződésre tekintettel nyújtott szolgáltatása az I. rendű alperes felé, amelyre sem jogszabály, sem érvényes szerződés nem kötelezte, az érintett felek között alaptalan vagyoneltolódásnak minősült, az I. rendű alperes a neki juttatott vagyoni előnyt visszatéríteni tartozik a részére tartozatlanul pénzszolgáltatást nyújtó félnek, vagyis a III. rendű alperesnek.
- [28] Rámutat egyúttal a Kúria, hogy a tényállási részben ismertetett jogerős ítélet a III. rendű felperes és az önkormányzat közti megállapodások érvénytelensége miatt, annak jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítását rendelte el, továbbá ezen felül ún. egyenértéki kamat megfizetésére is kötelezte a III. rendű felperest, az általa letétbe vett 100.000.000 Ft-ból még el nem számolt, visszatérítendő 88.000.000 Ft után [1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 9. pont]. 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény]. A kamat elszámolásuk dogmatikai alapját ez esetben is a jogalap nélküli gazdagodás jelentette, a szerződés érvénytelensége folytán az egyik fél a részéről egyoldalúan és jogalap nélkül birtokolt, használt szolgáltatás hasznával jogalap nélkül gazdagodna.
- [29] Az előzőekben kifejtettek miatt szükségtelenné vált, ezért nem vizsgálta a Kúria a felülvizsgálati kérelem további, eljárási szabálysértéseken alapuló hivatkozásait [rPp. 3. § (3) bekezdés, 4. § (1) bekezdés, 206. § (1) bekezdés, 221. § (1) bekezdés].
- [30] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős részítéletet az rPp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság részítéletét - a felülvizsgálati eljárásban bekövetkezett jogutódlásra tekintettel, a rendelkező részben foglalt tartalommal - helybenhagyta.

Záró rész

- [31] Az eredményes felülvizsgálati kérelem alapján az I. rendű alperes az rPp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó rPp. 78. § (1) bekezdése szerint köteles a III. rendű felperes felülvizsgálati eljárási költségét, valamint a II. rendű felperes jogutódjaként a másodfokú eljárási költségét megfizetni. Az ügyvédi munkadíj összegét a Kúria az ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3) és (5) bekezdései, 4/A. § (1) bekezdése alapján a kifejtett ügyvédi tevékenység mérlegelésével állapította meg. A le nem rótt fellebbezési, illetve a felülvizsgálati eljárási illetékről a Kúria az I. rendű alperes illetékmentességére tekintettel az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 5. § (1) bekezdés c) pontja, 74. § (3) bekezdése, valamint a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 14. §-ának alkalmazásával rendelkezett.
- [32] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet az rPp. 274. § (1) bekezdése értelmében tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2019. március 5.

Dr. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Gáspár Mónika s.k. előadó bíró, Dr. Csőke Andrea s.k. bíró

A kiadmány hitelül: